

VIII. Évfolyam 2. szám - 2013. június

Földi László - Hankó Márta
foldi.laszlo@uni-nke.hu – mati1222@gmail.com

KORSZERŰ HULLADÉKGAZDÁLKODÁS VÁLASZKÉNT AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁSRA EGY NAGYÁRUHÁZ SZEMSZÖGÉBŐL

Absztrakt

A XXI. században a keletkező hulladékok mennyisége igen számottevő. A törvényi szabályozás is előírja, hogy a hulladékképződés megelőzése érdekében szükséges azok újrahasznosítását, javítását vagy szakszerű tárolását biztosítani. Fontos a felhasznált alapanyagok megválasztása, a hasznosítás és az ártalmatlanítás megtervezése, valamint a kiterjesztett gyártói felelősség. Az egyéni hulladékkezelésen kívül a multik és a profitorientált cégek is kénytelen szembenézni ezzel a problémával. Az Ikea áruházak világszerte élen járnak a hulladékok kezelésében és hasznosításában. A cikk az áruház környezettudatos üzletpolitikáját és hulladékkezelési módszereit mutatja be.

The amount of waste is significant in the XXI. Century. Legislation states that in order to prevent or minimize the creation of waste material it is crucial to ensure recycling, repair or provide proper storage of unwanted materials. It is also important the right selection of raw materials intended to be used, planning the utilization and disposal, and setting the manufacturers' responsibility. In addition to the individual waste treatment, multinational profit-oriented companies also have to deal with this problem. Ikea stores worldwide are frontrunners in waste management and recycling. This article presents Ikea's policy on environmental protection and its modes of waste management.

Kulcsszavak: *Ikea, hulladékgazdálkodás, klímaváltozás, hulladékkezelés ~ Ikea, waste management, climate change, waste treatment*

BEVEZETÉS

A hulladékgazdálkodás napjaink egyik kardinális problémája. A műanyag palackok tömkelege, a fém dobozok kupaca, a nylontasakok véget nem érő áradata lassan teljesen elborítja mindennapjainkat. Egy-egy nagybevásárlás során hatalmas mennyiségű csomagolóanyagot dobálunk be a bevásárlókocsikba, és amikor otthon kipakoljuk a hazavitt árut, akkor szembesülünk a ténylegesen fölös szemét mennyiségével.

Bár egyre nagyobb teret hódít a szelektív hulladékgyűjtés, azonban a mindennap használt házi szemetesek aligha biztosítják a kényelmes és praktikus elkülönítést. Vidéken talán felhasználják a maradékok egy részét, mert azok a háztáji állatok etetésére kitűnően megfelelnek, vagy komposztálással is újrahasznosíthatók, azonban egy panellakásban elég nehézkes az amúgy is kicsiny térben külön tárolót elkülöníteni a szelektív gyűjtésnek.

Ha a duplán, vagy akár egyenként csomagolt díszes termékekre gondolunk, akkor láthatjuk, hogy sokszor fölöslegesen visszük haza a dobozok, fóliák tömegét.

Indultak már kezdeményezések arra vonatkozóan, hogy az amúgy is műanyag tubusban lévő fogrémeket ne csomagolják be még külön papírdobozba is, és hogy a kekszeket ne vonják be egyenként fóliával, ha egyszer azokat úgyis dobozba teszik.

Persze vannak olyan termékek, amelyeknél higiéniai vagy egyéb praktikus okok miatt nem megoldható a kevesebb csomagolás, de a vásárlásra ösztönző, rikító színű, grandiózus mennyiségű csomagolóanyagok áradatának sincsen semmi értelme.

Találkozhatunk olyan kicsi méretű termékekkel is, amelyek köré hatalmas műanyag dobozokat, tartókat szerkesztenek, nehogy a vásárló úgy érezze, hogy a kifizetett pénzért alig kap valamit. Sokkal elégedettebben távozik a kasszától, ha pl. egy számítógép memóriát nem egyetlen papírzacskóban, hanem egy látványos méretes dobozban visz haza.

A csomagolás eme módját sokan nem támogatják. Az egyik legnépszerűbb lakberendezési áruház a svéd székhelyű IKEA e tekintetben is a minimalizálásra törekszik.

Lapos csomagolású bútorait, funkcionális, termékeik mögött gondos tervezés és tudatosság húzódik.

AZ IKEA TÖRTÉNETE

1926-ban a dél-svédországi Smålandban megszületett Ingvar Kamprad az IKEA alapítója. Gyermekkorát Elmtaryd tanyán, nem messze Agunnaryd faluban töltötte, ahol kerékpárjáról árusított gyufát a szomszédoknak. Hamarosan rájött, hogy ha nagyobb mennyiségben vásárol, akkor olcsóbban jut a termékhez, és olcsóbban is képes eladni azokat, persze némi haszonnal. A paletta később színesedni és bővülni kezdett; virágmagok, karácsonyi díszek, halak is bekerültek a repertoárba.

1943-ban az édesapjától kapott ajándékból megalakította saját cégét. Némi fejtörés után saját neveinek kezdőbetűiből, IK, és tanyájuk és falujuk nevének kezdőbetűiből Elmtaryd és Agunnard megalkotta cégnevét a ma már közismert IKEA-t. A sikertörténet ezzel kezdetét vette.

A „cég” eleinte csak apróságokat árult, és a kereslet ugrásszerűen nőni kezdett. Ingvar Kamprad már nem tudta egyedül felkeresni vevőit, így hirdetni kezdett a helyi újságokban és beindította a postai úton történő rendelést is.

Termékeit a megyében járó tejeskocsi segítségével szállította a legközelebbi vasútállomásig.

1947 döntő fontosságú év volt az IKEA történetében, hisz ebben az évben kezdődött meg a bútorok árusítása, melyeket a közeli erdőkből a helyi üzemek segítségével állították elő. A bútorok fogadtatása rendkívül pozitív volt, így Kamprad hamarosan megszüntetett minden

más termékárúsítást, elkészítette első katalógusát és kifejezetten a bútorok olcsó előállítására kezdett koncentrálni.

A következő évtized ennek jegyében telt, majd 1955-ben elkészült az első saját tervezésű darab, mely az új vonalvezetést és az elérhető árat ötvözte. Ebben az évben azonban történt még valami korszakalkotó. Mivel egy asztal nem fért be abba az autóba, mellyel elszállították volna, a cég egyik munkatársa leszerelte a lábait, és így „lapos csomagolásban” már könnyen szállíthatóvá vált a termék. Mai szóval innovációnak neveznénk a történetet, hiszen így indult útjára a lapraszerelt csomagolási technológia.

HULLADÉKKEZELÉS –TÖRVÉNYI HATÁLY

Magyarországon jelenleg két IKEA áruház működik. Az egyik Budapesten az Örs vezér téren, a másik Budaörsön. A magyar áruházak a cseh és a szlovák áruházak régióihoz tartoznak. A Hulladékkezelési Kézikönyv 1999-ben látott napvilágot az IKEA Csoport számára, és az összes áruháznak előírja, hogy minimum az öt leggyakrabban keletkező hulladékot szelektíven gyűjtse. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a hulladék majdnem 75%-át ily módon gyűjtik az áruházak, és a szemét mintegy 80%-a (az életciklusa végén) újrahasznosításra kerül vagy energia-termelésre használják.[1] Az IKEA számottevő mennyiségben hasznosítja újra a kartont, a papírt, a műanyagot, a fát, a fémeket és az üveget.

Az áruház aktív lépéseket tesz azért, hogy először a gyártási folyamat során majd később az az eladás során keletkező hulladék mennyiségét csökkentse. Amikor csak lehet, az egyik gyártási folyamat eredményeképp képződött hulladékot egy másik termék gyártásánál használják fel.

Mindkét áruházban dolgozik egy-egy környezetvédelmi koordinátor. Munkájuk sokrétű és igen összetett, a hulladékgyűjtés problémájától, a szolgáltatókkal való kapcsolattartáson keresztül, a törvényi megfelelésig betartásáig minden környezetvédelmi tevékenység rájuk hárul.

A hulladékkezeléssel kapcsolatban az egyik alapvető kihívást a szemétfajták megfelelő tárolása, majd azok kezelése jelenti. Mint a legtöbb helyen az áruházakban is keletkeznek veszélyesnek számító hulladékok, mint például különféle izzók, akkumulátorok, elemek... stb.

A környezetvédelmi koordinátor feladata hogy 22 féle hulladékfrakciót kezeljen. „ A hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény 51. §-a – a törvény hatálya alá tartozó valamennyi hulladék termelője, birtokosa és kezelője számára – nyilvántartási és adatszolgáltatási kötelezettséget ír elő.” [2]

Ez azt jelenti, hogy az IKEA is éves hulladék bevallási terv leadására kötelezett szerv, mely tervnek meg kell felelnie az előírásoknak és kilogrammra lebontva, az EWC (European Waste Code) kódok segítségével pontos képet kell mutatnia a keletkezett hulladékok éves mennyiségéről.

Az, hogy mennyi hulladék keletkezik egy adott évben számos tényezőtől függ. Az IKEA arra törekszik, hogy az összegyűjtött szemét jelentős részét szelektíven gyűjtse. Arányaiban nézve ez a mennyiség jelenleg 86%, a cél azonban a 90%-os határ elérése.

Mivel az áruházakban étterem is működik elkerülhetetlen, hogy olaj és moslék is keletkezzen. Előírás, hogy a hulladék útja nem keresztezheti az étel útját, így ezen anyagok kezelése is különös odafigyelést igényel. Az étterem a HACCP¹ előírásokat köteles betartani. „A HACCP rendszer célja, hogy a fogyasztók részére értékesített élelmiszer ne legyen az egészségére ártalmas.” [3]

---

¹ Hazard Analysis and Critical Control Points.

Természetesen a törvényi szabályozáson kívül az IKEA saját feltételrendszerrel is bír, mely a minőségbiztosítási rendszerekhez hasonló.

A HULLADÉK ÚTJA

Commercial review azaz, a hulladék nemcsak addig hulladék, amíg létrejön, hanem a válogatást követően is az marad. Ez azt jelenti, hogy az útját ezután is követni kell.

Az áruházak esetében a követés is jelentős részét képezi a környezetvédelmi tevékenységnek. Az IKEA többek között szerződésben áll egy olyan céggel, akik átfogó hulladékgazdálkodási megoldásokat nyújtanak a települések, ipari, kereskedelmi és kiskereskedelmi szektorok, és a háztartások számára is. [4] A Fővárosi Közterület Fenntartóval pedig a köztisztaság biztosításán kívül többféle hulladékkal kapcsolatban biztosít szolgáltatást a nem lakossági ügyfelek számára is. [5] Az IKEA esetében a kommunális hulladék elszállításáról gondoskodik.

Mivel az IKEA komoly felelősséggel tartozik az általa kezelt hulladékokat illetően, ezért a vele szerződni kívánó cégektől alapos referenciát köteles bekérni. Így például a szükséges engedélyek megléte nélkül nem is jön létre megállapodás.

Az ételmaradékok elszállítása Szikszóra szintén más érdekeltsége. Itt többnyire takarmányadalékot készül a feldolgozott anyagokból. [6]

Mivel a keletkezett hulladékok igen változatosak, ezért több iparág is hasznosítja őket. A papírhulladék például Csepelre a papírgyárba, a főlegessé vált üvegáru pedig Miskolcra kerül.

A hulladék elszállítása így nem csak a fővárost érinti, hanem vidékre is utaztatni kell az összegyűlt anyagokat.

A szállítás pedig korántsem olcsó. A költségek mintegy 60%-át teszi ki maga a szállítatás, míg a maradék 40% a hulladék tényleges feldolgozásra megy el.

A PET (*polietilén-tereftalát*)-ből gyártott termékek döntő hányadát újrahasznosítják, palackok és egyéb termékek készülnek belőlük.

Az IKEA saját dolgozóitól is megköveteli a környezetbarát gondolkodást és a szemét szelektív elhelyezését. Az újonnan belépett dolgozók részére külön foglalkozás keretében kerül bemutatásra, hogy a környezetükben keletkező hulladékokat hogyan kell kezelni, illetve tárolni.

Az áruház vásárlóterében láthatók a vásárlókat szelektív gyűjtésre ösztönző elkülönített hulladéktárolók, a csomagolópultokon pedig a visszamaradt, üres, de törékeny áruk szállítására még nagyon is alkalmas dobozok.

Egyetlen hónap alatt csak a budapesti áruházban kb. 70-75 tonna hulladék keletkezik. (Egy gazdasági év az IKEA-ban szeptembertől augusztus végéig tart.)

Az úgynevezett *nem anyagában hasznosítható műanyagok* útja is egyedi. Az áruházban tipikusan ilyen a pántoló szalag, amiből komoly mennyiség gyűlik össze adott időintervallumban, de ide tartozik pl. az a szőnyeg is, ami már olyan állapotban van, hogy még a leértékelt osztályra (Fynd) sem tehető ki.

Ezeket a termékeket meghatározott méretre vágva RDF üzemekbe szállítják, és ott alternatív tüzelőanyagként használják fel. Tipikusan ilyen üzem a fentebb már említett A.S. A. Magyarország is. Az így elkészült alternatív tüzelőanyagot pl. a cementgyárak használják fel. E projekt jelentősége, hogy egyrészt olcsóbb termék születik, amely energiaköltségmegtakarítást jelent a terméket felhasználó célcsoportnál (lásd: cementgyárak), másrészt viszont kíméli az amúgy is kimerülő félben lévő fosszilis erőforrásokat.

Legvégső eset az, amikor az energetika hasznosítja újra a hulladékokat, de ez is mindenképpen több a semminél.

KÉK + SÁRGA = ZÖLD

A kék-sárga áruház környezetvédelmi filozófiája nagyon is zöld. Az *IKEA a megújuló energiaforrásokért program* (IKEA Goes Renewable) keretében az áruházlánc azt tűzte ki célul, hogy az áruházaiiban a felhasznált energia lehető legnagyobb részét környezetbarát forrásból fedezik.

Ehhez az elképzeléshez alapul a 2005-ös évet vették bázisévnek. A vezetők azt vállalták, jelentős mértékben csökkentik a villamos energia felhasználásukat energia hatékony lépésekkel és az energetikai rendszerek összehangolásával.

Ilyen apró, de annál jelentősebb lépést jelentett, hogy az áruházban a termékeket megvilágító lámpákat korábban egytől-egyig energiatakarékos izzókra cserélték, ami nem is olyan kevés energia megtakarítást jelent, ha számításba vesszük, hogy az áruház 27.000 m² alapterületű. A LED-re történő átállás pedig most van folyamatban.

A zöld energia kérdése a budapesti áruházban komolyabb fejtörést okoz a szakembereknek, mivel míg budaörsi „testvérük” szelesebb, természethez közelebb helyen fekszik, addig a Kerepesi út közelében épült, lakóházakkal körbevett épületen történő legapróbb változtatás is hatósági engedélyekhez kötött.

Geotermikus energia felhasználására nincsen lehetőség, mert ahhoz bányászengedély szükséges, szélérőművek elhelyezésére a körbeépítettség miatt nincsen lehetőség, a napenergia pedig nem áll bármikor rendelkezésre.

A környezetvédelmi koordinátor azonban bízik abban, hogy az áruház igenis képes megoldani a zöld energia alkalmazásának problémáját, és ezzel hozzájárulni napjaink egyik legkomolyabb kérdésköréhez az energiatakarékosság dilemmájának megoldásához.

TOVÁBBHASZNOSÍTÁS, ÚJRAHASZNOSÍTÁS, AVAGY A HIBÁS TERMÉKEK UTÓÉLETE

Mi történik a hibás, megunt, vagy sérült termékekkel? Hulladékként élnek tovább, vagy még felhasználhatóak, újrahasznosíthatóak?

Az IKEA-ban háromféle csoportot különböztetnek meg és kezelnek.

Az első kategóriába tartoznak azok az áruk, amelyeket a vásárlók visznek vissza. Ezek lehetnek hibás- rendeltetésüket már be nem töltő, vagy egyszerűen csak megunt, kicserélendő termékek. Ha a vásárló csak meggondolta magát és a terméknek semmi baja, akkor visszakerül a polcra, hogy valaki más otthonába kerülve töltse be funkcióját.

Ha a termék kissé hibás, vagy korábban kiállítási darabként funkcionált, akkor árkedvezményrel a leértékelt részlegre kerül.

A harmadik kategória a sérült termékek köre, melyekből kiszzerelik a még használható elemeket, és azokat később felhasználják, a hibás részek pedig a szelekciót követően a korábban már említett üzemekbe, újrahasznosításra kerülnek.

A termékek mindegyike alapos tervezés után kerül csak a gyártósorra, majd a polcokra.

Egy új termék megszületését gondos tervezői munka előzi meg. Az IKEA-ban vásárolt bútorok egyike sem származik érintetlen, természetes erdőkből, vagy illegálisan kivágott fa alapanyagokból.

A tervezésnél olyan szempontokat vesznek figyelembe, mint az ár, az anyag, a gyártási technológia, a csomagolás módja és annak alapanyaga, a majdani termék funkcionalitása, és nem utolsósorban annak élettartama.

A helytakarékosági szempontok pedig más aspektusból nézve is fontosak.

A GLOBÁLIS KLÍMAVÁLTOZÁS ÉS A HULLADÉKMINIMALIZÁLÁS

Amikor Kamprad 1943-ban megalapította cégét, még egyáltalán nem volt szó globális klímaváltozásról. A ma tervezői azonban a holnapra is kell, hogy gondoljanak, így ezen a síkon fenntartható módon igyekeznek megtervezni tárgyaikat ezzel is gátat szabva a hulladékok áradatának.

Az IKEA lapos csomagolásra törekszik szinte minden termék esetében. Ez azt jelenti, hogy a lapos csomagokból több fér fel egy kamionra, így kevesebb szállítással célba juttatható ugyanazon termékből nagyobb mennyiség is. A tervezők tudatosan törekednek arra, hogy ne levegőt, hanem tényleges termékeket szállítsanak.

A tervezők először mindig az „árcédulát” tervezik meg, majd ezután következik a környezetbarát, minimalizálásra törekvő kivitelezés.

A vásárlók egyetlen úttal hozzájuthatnak a termékekhez, mert külön kiszállítás nélkül, akár saját autóikon azonnal elvihetik a kiszemelt árut.

Ha kevesebb a csomagolóanyag, akkor kevesebb a hulladék is. Ha kevesebb a hulladék, akkor kevesebbet kell szállítani, így kevesebb a káros anyag kibocsátás is és több juthat a kutatásra, fejlesztésre, környezetvédelemre.

Talán első hallásra apróságnak tűnik, a hulladékok ilyen módon történő minimalizálása, azonban a sok kicsi sokra megy elvet követve elérhető közelségbe kerül egy zöldebb, környezettudatosabb életmód kialakítása.

Az IKEA magatartáskódexe, az IKEA Módszere a Lakberendezési Termékek Beszerzésére vonatkozóan (IWAY), határozza meg azt, hogy mit várhatnak el a beszállítók az IKEA-tól, és mit vár el az IKEA tőlük. Az IWAY bevezetésére 2000-ben került sor.

A klímaváltozás elleni harcban az IKEA Csoport eltökélte, hogy javítja az energiahatékonyságot és csökkenti a tevékenységéből fakadó üvegházhatású gázok kibocsátását.

Ezeket az alábbi területeken valósítja meg:

- 2010-ig a hagyományos izzók fokozatos kivonása a választékból, és helyette más alternatívák keresése,
- Hosszú távon az épületek átalakítása megújuló energiával működőre,
- Az IKEA Csoport teljes energiafelhasználásának 25%-kal történő csökkentése a 2005. évihez képest,
- Minden lehetséges helyen energiatakarékos izzók használata,
- A világítás átgondolt, célirányos használata,
- Az épületek extra szigetelőréteggel történő bevonása, ezáltal elérve a hűtés-fűtés során felhasznált energiák csökkentését,
- Arra való törekvés, hogy az IKEA Csoporthoz tartozó áruházak, raktárak, elosztóközpontok, gyárak és irodák megújuló erőforrásokból, mint például szél, víz, nap, bioüzemanyag vagy geotermikus energia, nyerjék a hűtés-fűtéshez szükséges energiát.
- A termékek lapos csomagban történő szállítása, a raktér maximális kihasználhatósága valamint az emisszió csökkentése érdekében,
- Megfelelő tömegközlekedési kapcsolat kialakítása új áruházak építése esetén,
- Éghajlati projekt a WWF-fel,
- A termékeken és az etikai kódex betartásán keresztül fenntarthatóbb otthonok kialakítása.
- Kézműves foglalkozáshoz használható selejt anyagok, illetve esztétikai hibás, de még jól használható bútorok átadása óvodáknak, általános iskoláknak, gyermekotthonoknak és egyéb szervezeteknek,

- Az eladott fenyőfák számának megfelelő facseteték ültetése a magyar erdőkben,
- Az IKEA FAMILY tagok által vásárolt papírtáskák árából befolyt összeg gyermek környezetvédelmi oktatásra fordítása,
- Együttműködés a Magyar Környezeti Nevelési Egyesülettel.

ÖSSZEGZÉS

Az IKEA élen jár a környezettudatos gondolkodás, és a zöld életfilozófia terén. Stílusa megosztja az embereket, van, aki nem érti a termékek egyszerűségét, más csoportok viszont rajonganak értük.

Az áruház innovációk sokaságával folyamatosan megújulva bizonyítja, hogy még egy sok fát, papírt és energiát használó lakberendezési áruház is képes fenntarthatóbbá és tudatosabbá tenni a környezetet.

A lakberendezési termékek életszakasza egy örök körforgás, és az abban képződött hulladékok kontrollálatlan kezelése komoly nehézségeket és szabálytalanságokat okozna.

A törvényi előírásoknak megfelelően, a klímaváltozás problematikájával is szembenézve az áruház a maga sajátos, tudatos felfogása szerint alakítja üzleti tevékenységét.

A hulladék kezelésében is komoly eredményeket elért csoport törekvéseivel várhatóan továbbra is ezt az irányt célozza majd meg.

A humanitárius megmozdulások, az etikai kódex (IWAY) maximális betartása, az áruházak jól megtervezett működése és kialakítása, az esőerdőkért tett megfeszített igyekezet egy környezetbarát lakberendezési áruház világszintű franchise-rendszeréből nyújt ízelítőt.

Az önkiszolgáló raktárak, a lapra szerelt bútorok, az áruházak gondolkodásmódja mind azt mutatja, hogy az áruház olyan embereket és ötleteket tömörít, akik számára fontos a jövő, és az, hogy minél több módon pozitív hatást gyakoroljanak a klímaváltozásra.

Így formálódhat akár egy áruház által is egy valóban fenntartható környezet, a társadalmi és a környezetvédelmi normák maximális betartásával, és a zöldebb gondolkodásra való törekvésekkel.

Felhasznált irodalom

- [1] http://www.ikea.com/ms/hu_HU/the_ikea_story/people_and_the_environment/the_never_ending_list.html (Letöltés ideje: 2013. május 22.)
- [2] <http://www.kvvm.hu/index.php?pid=9&sid=46&hid=341> (Letöltés ideje: 2013. 05. 23.)
- [3] http://www.euvonal.hu/index.php?op=mindennapok_fogyasztovedelem&id=688 (Letöltés ideje: 2013. 05. 22.)
- [4] <http://www.asa-hu.hu/company.htm> (Letöltés ideje: 2013. 05. 22.)
- [5] <http://www.fkf.hu/portal/page/portal/fkf/szolj/Gazd> (Letöltés ideje: 2013. 05. 23.)
- [6] <http://www.szatev.hu/> (Letöltés ideje: 2013. 05. 23.)